

PROMĚNY KLIMATU A UDRŽITELNÉ PLÁNOVÁNÍ MĚSTSKÉ A PŘÍMĚSTSKÉ KRAJINY

CLIMATE CHANGES AND SUSTAINABLE URBAN AND SUBURBAN PLANING

Jan Hendrych

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové nám. 391, 252 43 Průhonice, hendrych@vukoz.cz

Abstract: Article is concerned with contemporary questions of global climate change and possibilities to faith it in the scale of the peoples environment. That means in the sustainable communities; cities, suburban areas, but also out there in the open vernacular and natural landscapes. Methods and principles currently used and exercised in many European countries, their legislative measures and strategies are discussed and presented here.

Abstrakt: Práce se zabývá současnými otázkami udržitelného rozvoje sídel a sídelní krajiny, globálního oteplování a proměn klimatu. Ty všechny spolu těsně souvisejí. Jsou zde diskutovány (z hlediska adaptace na tyto proměny a snižování jejich dopadů) udržitelné metody a principy postupů, plánování i vzorců chování, které jsou dnes pilíři udržitelnosti komunit v Evropě; obyvatel městské, příměstské i venkovské krajiny.

Key words: climate, change, urban, suburban, cultural, landscape, water.

Klíčová slova: klima, změny, urbánní, suburbánní, kulturní, krajina, voda.

ZÁMECKÝ PARK VE VIŠŇOVÉM JAKO JEDNA Z NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH SOUČÁSTÍ KULTURNÍ KRAJINY ZNOJEMSKA

VIŠŇOVÉ CHATEAU PARK: ONE OF THE MOST IMPORTANT LANDMARKS IN THE ZNOJMO CULTURAL LANDSCAPE

Renata Lanková-Šubrová

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové nám., 391, 252 43 Průhonice, renata.subrova.lankova@vukoz.cz

Abstract: This paper focuses on the past and present of the chateau park in Višňové in relation to the Znojmo cultural landscape, and assignment I.07: “The concept of the registration and documentation of historical parks and gardens. Analysis, records and documentation of historical parks and gardens. Establishment of a documentation center as the primary source of information on historical cultural landscape in the Czech Republic.”

Abstrakt: Tento příspěvek se zabývá historií a současností fenoménu zámeckého parku ve Višňovém v návaznosti na kulturní krajinu Znojemska a úkol I.07 „Koncepte registrace a dokumentace historických parků a zahrad. Analýza, evidence a dokumentace historických parků a zahrad. Založení dokumentačního střediska jako základního informačního zdroje o problematice historické kulturní krajiny v ČR.“

Key words: identification, registration, documentation, natural landscape park, parterre, rocky ravine.

Klíčová slova: identifikace, registrace, dokumentace, přírodně-krajinářský park, parter, skalnatá rokle.

MODELOVÉ ŘEŠENÍ FUNKČNÍ OBNOVY MĚSTSKÝCH HISTORICKÝCH PARKŮ: BRNO – NÁMĚSTÍ 28. ŘÍJNA A VRCHLICKÉHO SAD

FUNCTIONAL RESTORATION OF HISTORIC CITY PARKS – BRNO, NÁMĚSTÍ 28. ŘÍJNA AND VRCHLICKÉHO PARK: A MODEL SOLUTION

Jaroslav Šubr, Renata Lanková-Šubrová

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové nám., 391, 252 43 Průhonice, renata.subrova.lankova@vukoz.cz

Abstract: The paper presents a model solution for the restoration of two historic city parks, located within the boundaries of the Brno city heritage preserve, and their historic and functional connection to older historic parks within the boundaries of the historic city walls, and the Lužánky park, a former Baroque Jesuit garden.

Abstrakt: Příspěvek představuje modelové řešení dvou městských historických parků v ochranném pásmu městské památkové rezervace Brno a jejich historickou a funkční návaznost na starší historické parky brněnského hradebního okruhu a park Lužánky (bývalou barokní jezuitskou zahradu).

Key words: cultural heritage restoration, regeneration, contemporary functional park, park composition, cultural layer, historic fragment.

Klíčová slova: památková obnova, regenerace, soudobý funkční park, kompozice parku, kulturní vrstva, historický fragment.

ŠKOLNÍ ZAHRADY – NEZASTUPITELNÝ PRVEK V URBANISMU SÍDEL

SCHOOL GARDENS – IRRECOVERABLE ELEMENT IN URBANISM OF TOWNS

Tereza Hrubá

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové nám., 391, 252 43 Průhonice, hruba@vukoz.cz

Abstract: School gardens, doubtless, are of great importance in education, health and social (cultural social) sphere. An on-line research focused on school gardens in the Central Bohemia District was made in 2007. Main objectives were formulated at the beginning: verification of the existence of gardens by elementary schools, presumption of the overall area of school gardens, actual extent of utilization of school gardens, an urgency of some intervention into the staff of a garden or of complete reconstruction with the aim of better efficiency, a potential for the usage in the sense of the environmental education and as an opportunity for children in their free time after the lessons. During the research there was added one more objective: to solve the problem of the protection and guarding of school gardens, which actually face negative effects of urbanisation and commerce interests. 219 elementary schools participated in the research, 170 of them mentioned, that they had school garden, so we work with the sample of approximately 30% of all preliminary school gardens in the Central Bohemia District. Most of preliminary schools use their gardens during lessons and during after-school activities too. These are mostly hobby groups and also social activities. Some nursery schools use the garden of the preliminary school together. The on-line research was complemented with terrain investigation, investigation of documents of law, literature and other accessible information. Results of the on-line research were compared with other similar Czech research. Basic problems of school gardens flow from results clearly: 1) funding of basic services, 2) spatial patronage, 3) utility contents and funding of a reconstruction of a garden. The sense and importance of school gardens is defined at the conclusion, as it was found during the research. Possible arrangements with the aim of guard and promotion of school gardens is presented. This research was realized thanks to the Ministry of the environment of the Czech Republic.

Abstrakt: Školní zahrady mají nesporný význam naučný, výchovný, zdravotní, společenský (kulturně společenský). V roce 2007 byl proveden on-line výzkum zaměřený na zahrady základních škol ve Středočeském kraji. Hlavní cíle výzkumu byly na začátku stanoveny takto: ověření existence zahrad při základních školách, odhad celkové rozlohy zahrad, aktuální míra využití těchto zahrad, nutnost zásahů či obnovy těchto zahrad v zájmu jejich využívání, případný potenciál pro využití ve smyslu náplně ekologické výchovy na školách a volného času dětí. V průběhu práce byl zařazen další cíl: řešení ochrany školních zahrad před negativními důsledky urbanizace a komerčními zájmy. Do výzkumu se zapojilo 219 základních škol, z čehož 170 škol uvedlo, že mají zahradu, tedy v rozbořech se pracuje se vzorkem představujícím cca 30 % základních škol ve Středočeském kraji. Většina škol využívá své zahrady ve výuce i při mimoškolních aktivitách. Zahradu základní školy současně využívají také některé mateřské školky. Na on-line výzkum navázalo terénní šetření a rozbor dostupných předpisů, literatury a souvisejících informací. Výsledky jsou srovnány s dalším obdobným průzkumem, provedeným na území České republiky. Z výsledků vyplývají základní problémy školních zahrad: 1) financování údržby, 2) územní ochrana, 3) funkční náplň a financování obnovy školních zahrad. V závěru je definován význam školních zahrad, jak byl shledán v průběhu práce. Je představen možný postup v zájmu ochrany a podpoře rozvoje školních zahrad.

Key words: school gardens, environmental education, public facilities, urban planning, urban development.

Klíčová slova: školní zahrady, environmentální výchova, občanská vybavenost, územní plánování, urbanizace.

HODNOCENÍ ZELENĚ OBYTNÝCH SOUBORŮ

GREENERY OF THE RESIDENTIAL AREAS AND ITS EVALUATION

Eva Sojková, Ivana Knotková

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové nám. 391, 252 43 Průhonice, sojkova@vukoz.cz, knotkova@vukoz.cz

Abstract: This paper follows the possibilities of greenery evaluation in residential areas as a starting point for determining regeneration needs and the prerequisites for each project's preparation phase. The two model areas used were parts of housing estates in Prague 10 – Průběžná and Prague 3 – Chmelnice. Analysis of the current state of the greenery here is based on an evaluation of the quality of the parterres and woody species, and the opinions of the residents about their neighborhood. Particular attention was given to the conceptual and operational design of the areas, their facilities and intensity of use, function and location within the town structure. Within this evaluation of greenery we not only monitored the suitability of the assortment composition and the stand structure but also stand quality, age and species composition. The obtained results document the poor current state of these areas and will be used for further research and analytical work.

Abstrakt: Příspěvek se zabývá možnostmi hodnocení zeleně obytných souborů jako podkladu pro stanovení potřeby regenerace a přípravnou fází vlastního projektu. Modelovým územím byly dvě části sídlištních celků Praha 10 – Průběžná a Praha 3 – Chmelnice. Analýza současného stavu vychází z hodnocení kvality parteru, kvality dřevin a názorů obyvatel na jejich sídliště. Pozornost byla zaměřena zejména na koncepci a provozní řešení ploch, jejich vybavenost a intenzitu využívání, působnost a polohu ve struktuře města. V rámci vlastního hodnocení zeleně byla kromě vhodnosti sortimentální skladby a struktury porostů sledována kvalita porostů, stáří a druhové složení. Získané výsledky dokumentují neutěšený současný stav a mají být námětem pro průzkumné a analytické práce.

Key words: greenery, public space, trees, shrubs, residential area, evaluation, public participation.

Klíčová slova: zeleň, veřejný prostor, strom, keř, obytný soubor, hodnocení, participace veřejnosti.

PETZOLDOVY PARKY V POLSKU, ČECHÁCH A NĚMECKU

PETZOLD' S PARKS IN POLAND, BOHEMIA AND GERMANY

Veronika Pincová

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové nám. 391, 252 43 Průhonice, pincova@vukoz.cz

Abstract: December 2006 - May 2008: Silva Tarouca Research Institute for Landscape and Ornamental Gardening Pruhonice participated in an international project “Petzold’s Parks in Poland, Bohemia and Germany”. It was the purpose of the project to elaborate information about Eduard Petzold’s life work. E. Petzold was one of the most significant garden architects of the 19th century; he worked in 19 countries of the European continent. In Bohemia, E. Petzold designed and realised seven nature parks and smaller gardens between 1868 and 1890.

Abstrakt: Prosinec 2006 až květen 2008 – spolupráce VÚKOZ Průhonice na mezinárodním projektu „Petzoldovy parky v Polsku, Čechách a Německu“. Cílem spolupráce bylo prohloubení informací o životním díle Eduarda Petzolda, jednoho z nejvýznamnějších zahradních architektů 19. století, tvořícího v 19 zemích evropského kontinentu. Na území Čech E. Petzold navrhl a realizoval v letech 1868–1890 celkem sedm přírodně krajinářských parků, případně menších parkových úprav.

Key words: Pückler, Petzold, Rohde, Park Muskau, arrangement, ornamental woody plants.

Klíčová slova: Pückler, Petzold, Rohde, Park Muskau, kompozice, okrasné dřeviny.

ZPRACOVÁNÍ METODICKÉHO NÁVODU ZAKLÁDÁNÍ, VEDENÍ A VYUŽITÍ DATABÁZOVÉ EVIDENCE VÝZNAMNÝCH PRVKŮ KULTURNÍ KRAJINY NA LOKÁLNÍ ÚROVNI

ELABORATION OF METHODOICAL MANUAL FOR FOUNDING, MANAGEMENT AND USE OF DATABASE REGISTER OF SIGNIFICANT ELEMENTS OF CULTURAL LANDSCAPE ON LOCAL LEVEL

David Jech, Eva Dlouhá

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové nám. 391, 252 43 Průhonice, universe@centrum.cz, dlouha@vukoz.cz

Abstract: The report introduces structural plan, including a methodology, for preparation and management of elements database for cultural landscapes. This plan is partial outcome of the institutional research project no. 5018 – Suburbanization landscape, protection and creation of a polyfunctional system of permanent greenery, protection of identical elements and of landscape character. The plan introduces important instrument that contributes to a long period and sustainable use of such elements of interest in landscapes and prepares the way for determination and long-term systematic application of their polyfunctional use. This new instrument can importantly help to look for opportunities and ways of protection and preservation of characteristic values and signs of cultural landscapes in the process of landscape urbanization. Creation of this methodology is based on long-term experience of VÚKOZ, v.v.i. with creation of databases oriented on landscape and its cultural and natural values. The database is one of the basic instruments for control of a management of landscapes. Its importance consists in preservation, protection and renovation of elements in a new polyfunctional structure of landscape.

Abstrakt: Příspěvek představuje návrh struktury a obsahu zpracovávaného metodického návodu přípravy a vedení databáze prvků kulturní krajiny, který je jedním z výstupů výzkumného záměru č. 5018 – Suburbanizovaná krajina, ochrana a tvorba polyfunkčního systému trvalé zeleně, ochrana identických prvků a krajinného rázu, řešeného VÚKOZ, v.v.i. Tím vzniká nástroj významně přispívající k dlouhodobě udržitelnému využití zájmových prvků krajiny a umožňuje stanovení i dlouhodobou systematickou aplikaci regulativů jejich polyfunkčního využití. Významně tak může přispět k cílům tohoto záměru, kterým je především hledání možností a způsobu ochrany a zachování charakteristických hodnot a znaků kulturní krajiny v procesu urbanizace území. Vznik metodiky se opírá o dlouhodobé zkušenosti VÚKOZ, v.v.i. se zpracováním databází zaměřených na krajinu a její kulturní i přírodní hodnoty. Databáze je jedním ze základních nástrojů pro řízení managementu území a podstatou jejího významu je zachování, ochrana a obnova prvků v nově vznikající funkční struktuře krajiny.

Key words: methodology, landscape, database, registration, elements, urbanization, geoinformatics.

Klíčová slova: metodika, krajina, databáze, evidence, prvky, urbanizace, geoinformatika.

SROVNÁNÍ FENOLOGICKÝCH DAT NA ROZDÍLNÝCH STANOVIŠTÍCH U VYBRANÉ SKUPINY OKRASNÝCH TRVALEK

COMPARISON OF THE PHENOLOGICAL DATA OF ORNAMENTAL PERENNIALS ON DIFFERENT HABITATS

Adam Baroš, Lucie Nová

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové nám. 391, 252 43 Průhonice, baros@vukoz.cz

Abstract: This article is focused on the phenological assessment of perennials, which are located in the Dendrological Garden in Průhonice. On the basis of the data from observation of the years 2005–2008 and the proper combination of the garden habitats, 16 different taxa of ornamental perennials were chosen. There were represented genera *Convalaria* (1×), *Calamagrostis* (2×), *Deschampsia* (1×), *Euphorbia* (1×), *Geranium* (9×) and *Lysimachia* (2×). There were taken following phenological data – beginning of the sprouting, beginning of the blooming, end of the blooming etc. At first average duration of the blooming was calculated, than identical taxa from different garden habitats were confronted. It Came out, that in the different garden habitats same perennials had different qualities. On the basis of the length of the blooming in the different garden habitats, perennials were classified into three groups (with well-marked, small and insignificant differences). The data also indicated, that the majority of the observed perennials had longer blooming period in shady places, than in sunny garden habitats.

Abstrakt: Tento text se zabývá fenologickým hodnocením trvalek na Dendrologické zahradě v Průhonicích. Na základě údajů fenologického sledování v letech 2005–2008 a vhodných kombinací stanovišť bylo vybráno 16 různých taxonů okrasných bylin. Zastoupeny byly rody *Convalaria* (1×), *Calamagrostis* (2×), *Deschampsia* (1×), *Euphorbia* (1×), *Geranium* (9×) a *Lysimachia* (2×). Zaznamenány byly tyto fenologické údaje – začátek rašení, začátek kvetení, konec kvetení a zatažení. Byla vypočtena průměrná délka kvetení a shodné taxony z rozdílných stanovišť byly navzájem srovnány. Bylo zjištěno, že na jednotlivých stanovištích se rostliny chovají rozdílně. Dle rozdílnosti délky kvetení na různých stanovištích byly rostliny rozlišeny na tři skupiny (s výraznými, menšími a zanedbatelnými rozdíly). Ukázalo se také, že většina sledovaných rostlin déle kvetla na stinnějším stanovišti oproti osluněnému.

Key words: phenology, perennials, use of the perennials, herbaceous borders, The Dendrological Garden, the garden habitats.

Klíčová slova: fenologie, trvalky, použití trvalek, záhony, Dendrologická zahrada, stanovištní okruhy.

PŘÍRODNÍ STANOVIŠTĚ V INTENZIVNĚ ZEMĚDĚLSKY OBHOSPODAŘOVANÉ ČESKÉ KRAJINĚ: PŘÍPADOVÁ STUDIE V ÚZEMÍ NOVÉ DVORY – KAČINA

NATURAL HABITATS OF INTENSIVELY MANAGED CENTRAL EUROPEAN AGRICULTURAL LANDSCAPE: CASE STUDY IN NOVÉ DVORY–KAČINA REGION (CZECH REPUBLIC)

Jiří Dostálek, Jan Skaloš

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové nám. 391, 252 43 Průhonice, dostalek@vukoz.cz, skalos@vukoz.cz

Abstract: An analysis of natural habitats was made within a multidisciplinary project “Nové Dvory – Kačina”. This project aimed at verifying the possibilities to implement the European Landscape Convention in a specific, intensively farmed region of the Czech Republic. Our analysis provides a background material for recommendations to strengthen the region’s biodiversity and ecological balance. To assess natural habitats, a system of NATURA 2000 biotope mapping (1: 10 000) was used and the degree of their degradation was taken into consideration. Natural habitats represent only 7 % of the region’s total area. On 51% of this area, vegetation is significantly degraded, making it difficult to decide whether these habitats can be classified as natural habitats under the Natura 2000 system. Forests are the most frequent group of natural biotopes, representing 60 % of the total area of natural habitats. Secondary grasslands, represented almost solely by meadows and pastures, comprise 22 %, wetlands and riverine vegetation 8 %, streams and water bodies 5 %, and scrub 4 %. In the region, the presence of cliff and boulder scree habitats is insignificant. Data are processed using GIS and prepared as background material to be incorporated into the overall concept of practical outputs of the project.

Abstrakt: V rámci multidisciplinárního projektu „Nové Dvory – Kačina“, jehož cílem je ověřit možnosti implementace Evropské úmluvy o krajině na intenzivně zemědělsky obhospodařovaném konkrétním území v České republice, byla provedena analýza přírodních stanovišť jako podklad pro doporučení k posílení biodiverzity a ekologické rovnováhy území. K této analýze byl využit systém mapování biotopů NATURA 2000 (1: 10 000). Při hodnocení přírodních stanovišť byla také brána v úvahu míra jejich degradace. Z celkové plochy území zaujímají přírodní stanoviště pouze 7 %. Na 51 % této plochy jsou porosty silně degradované, o kterých je obtížné rozhodnout, zdali je zařadit ještě mezi přírodní stanoviště soustavy Natura 2000, či nikoliv. Nejhojněji zastoupenou skupinou přírodních biotopů jsou lesy, které představují 60 % celkové plochy přírodních stanovišť. Poté následují sekundární trávníky (22 %), které jsou reprezentovány téměř výhradně loukami a pastvinami, mokřady a pobřežní vegetace (8 %), stanoviště přírodních toků a nádrží (5 %), křoviny (4 %). V zanedbatelné míře jsou v území přítomna stanoviště skal a sutí. Údaje jsou zpracovány v prostředí GIS a připraveny jako podklad k tomu, aby mohly být údaje o přírodních biotopech zakomponovány do celkové koncepce praktických výstupů projektu.

Key words: biodiversity, farmed landscape, natural habitats of NATURA 2000, GIS.

Klíčová slova: biodiverzita, zemědělská krajina, přírodní stanoviště NATURA 2000, GIS.

VLIV VYBRANÝCH CHARAKTERISTIK PŘÍRODNÍCH PODMÍNEK NA VYUŽITÍ KRAJINY (LAND USE) – MODELOVÉ ÚZEMÍ NOVÉ DVORY – KAČINA

EFFECTS OF SELECTED CHARACTERISTICS OF NATURAL CONDITIONS ON LAND USE - CASE STUDY SITE NOVÉ DVORY – KAČINA

Jan Skaloš¹, Pavel Kukla²

¹*Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Květnové nám. 391, 252 43 Průhonice, skalos@vukoz.cz*

²*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra fyzické geografie a geoekologie, Albertov 6, 128 43 Praha 2, kukla.pavel@centrum.cz*

Abstract: During 2007, mapping of the current state of landscape was carried out as a combination of interpretation of aerial photographs and geographical data evaluation with subsequently checking the situation in the field. Mapping was carried out in the range of the area of interest of the granted project Implementation of the European Landscape Convention measures within intensively utilized landscapes that bear traces of historical landscape design activities (Design and Development, Ministry of Education, Youth and Sports – 2B06013). This contribution presents the method of mapping, achieved results, and advantages and disadvantages of mapping of the current land use.

Abstrakt: V průběhu roku 2007 bylo provedeno mapování současného stavu krajiny jako kombinace interpretace leteckých snímků a vyhodnocení digitálních geografických dat s následným ověřením situace v terénu. Mapování bylo provedeno v rozsahu zájmového území grantového projektu Implementace opatření Evropské úmluvy o krajině v intenzivně zemědělsky využívaných oblastech nesoucích stopy historických krajinářských úprav (MŠMT 2B06013). V rámci tohoto příspěvku je prezentována metodika mapování, dosažené výsledky a výhody a nevýhody této metody mapování současného využití krajiny.

Key words: land use, landscape mapping, Nové Dvory, Kačina, GIS, European Landscape Convention.

Klíčová slova: využití krajiny, mapování krajiny, Nové Dvory, Kačina, GIS, Evropská úmluva o krajině.